

2014/15

VA-barometern 2014/15 – VA-rapport 2014:4

ISSN: 1653-6843

ISBN: 978-91-85585-73-1

Utgivare: Vetenskap & Allmänhet, VA

Box 5073, 102 42 Stockholm

Telefon: 08-791 30 54

E-post: info@v-a.se

Webbplats: www.v-a.se

Facebook/Twitter/Instagram: [vetenskapollm](#)

Redaktör: Maria Lindholm

Fotografier: Erik Cronberg, Klas-Herman Lundgren,

Mika Nitz Pettersson & Gustaf Waesterberg

Grafisk form: Pelle Isaksson

Mer information om undersökningen finns på www.v-a.se
Rapporten får gärna citeras med angivande av VA som källa.

VA-barometern genomförs med stöd av:

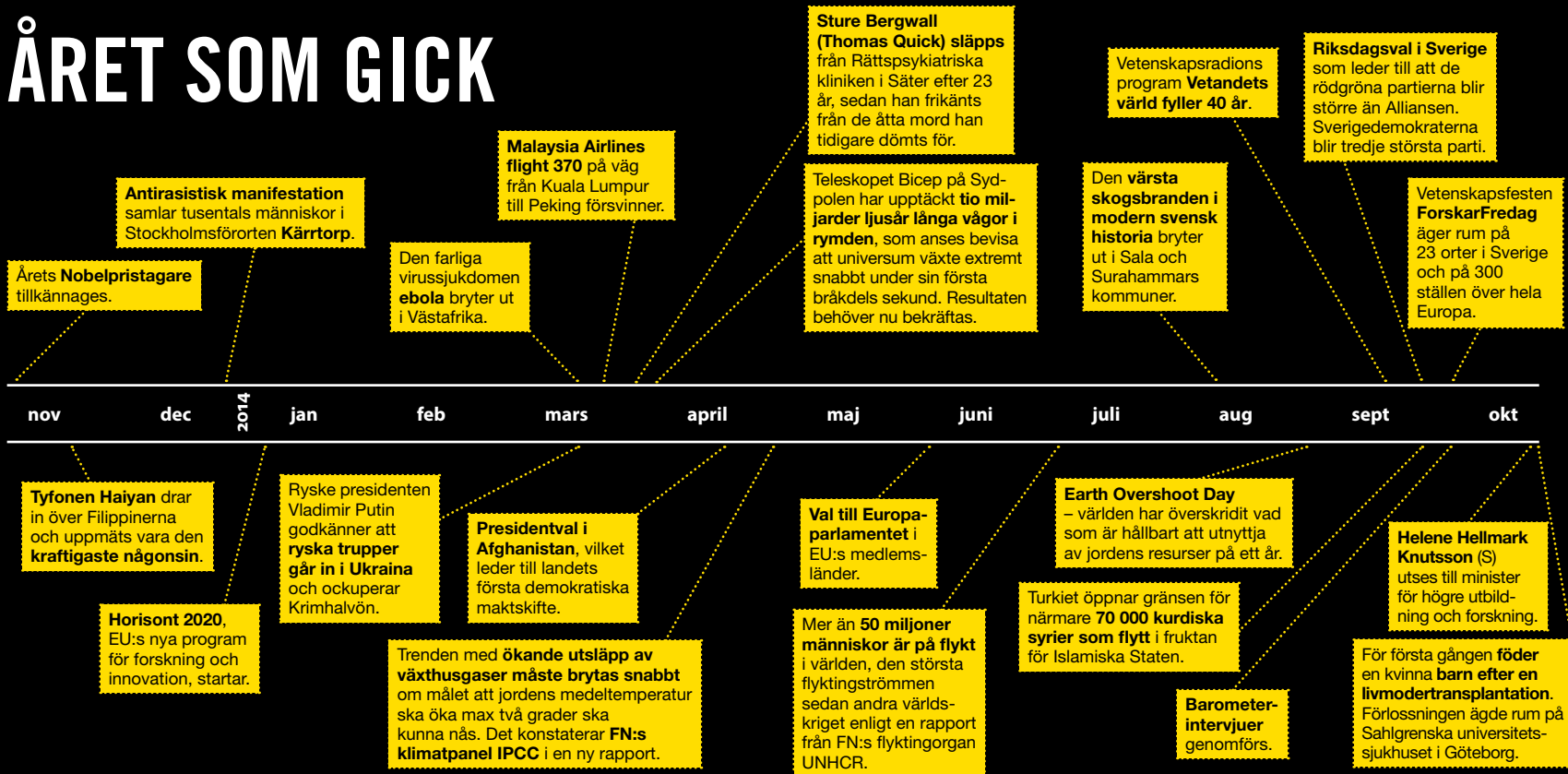
FORSKNING ENGAGERAR SVENSKAR

Detta är några av resultaten i årets VA-barometer:

- Förtroendet för forskare sjunker
- Allmänheten vill gärna involveras i forskningsprocesser
- Ökad osäkerhet om vetenskapens bidrag till samhället
- Gärna statliga satsningar på forskning om lärande och nanoteknologi

Barometern görs genom cirka 1 000 telefonintervjuer med ett riksrepresentativt urval av den svenska allmänheten, 16–74 år. Intervjuerna genomfördes av Exquiro den 22 september–5 oktober 2014. Frågorna som ställdes finns på VAs webbplats: www.v-a.se. Mätningen är den trettonde sedan Vetenskap & Allmänhet bildades 2002.

ÅRET SOM GICK

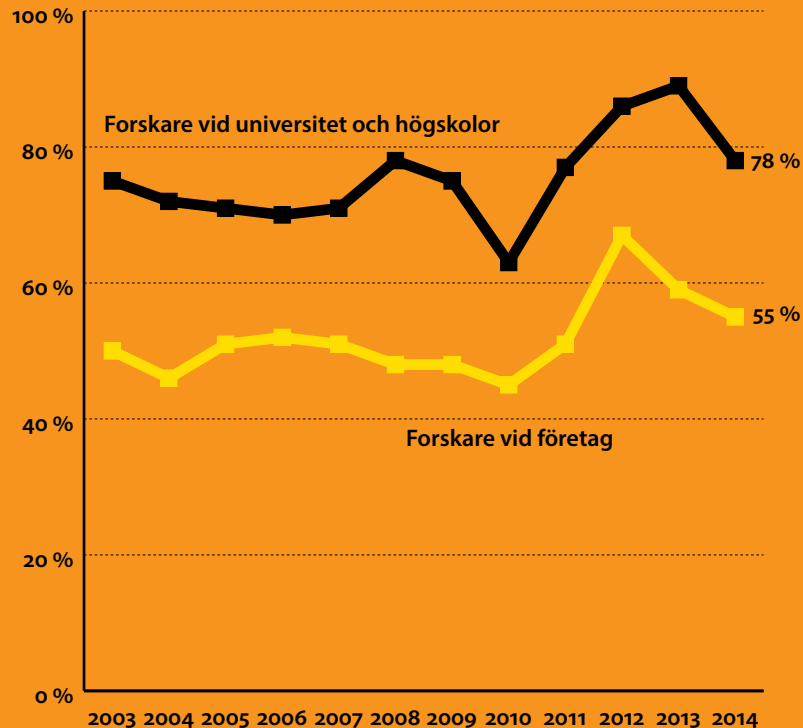
FÖRTROENDET FÖR FORSKARE GÅR NER

Under ett par år har förtroendet för forskare varit mycket stort. I år ser vi en minskning av förtroendet, för lärosätesforskare såväl som för forskare verksamma vid företag. Andelen osäkra ökar dock, från 5 procent förra året till 14 procent i år. För företagsforskare ökar andelen osäkra från 10 till 15 procent.

Förtroendeminskningen är större bland män än kvinnor: 92 procent av männen uppgav förra året att de hade ganska eller mycket stort förtroende för lärosätesforskare, mot 76 procent i år. Andelen män som är osäkra har ökat från 3 till 16 procent; för företagsforskare är den andelen i år 17 procent jämfört med 8 procent i fjol.

Figuren visar andelen som har **ganska** eller **mycket stort** förtroende för forskare. (Fyrgradig skala: Mycket stort, Ganska stort, Ganska litet, Mycket litet. Till och med 2012 var skalan: Mycket stort, Stort, Litet, Mycket litet, Inget förtroende alls.)

ANTAL SVARANDE: 1 007

STABIL TILLTRO TILL TEKNISK UTVECKLING

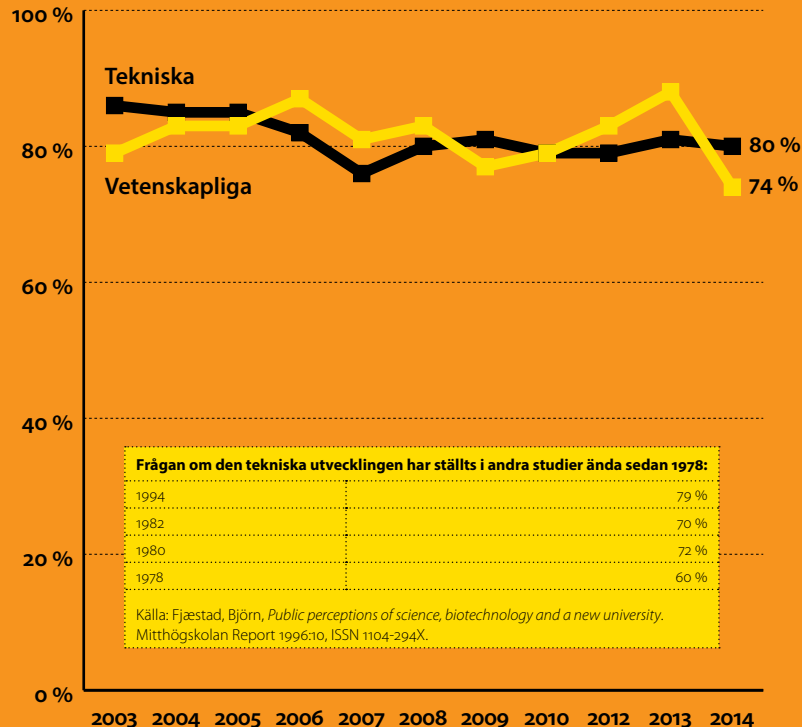
Tilltron till den tekniska utvecklingen är stabil: åtta av tio anser att den tekniska utvecklingen gjort livet bättre för gemene man.

Tilltron till att den vetenskapliga utvecklingen förbättrat livet sjunker däremot, från 88 till 74 procent. Andelen osäkra har ökat, generellt (från 5 till 11 procent) och bland män (från 2 till 19 procent). Minskningen i tilltro är störst bland män och pensionärer.

En viss kontexteffekt (att svaret på en fråga påverkas av frågor som ligger tidigare i enkäten) kan inte uteslutas. Frågan har i år legat först i enkäten, då tidigare års påståendefrågor tagits bort.

*Figuren visar andelen som svarar **mycket** eller **något bättre** på frågan om den vetenskapliga respektive tekniska utvecklingen de senaste 10–20 åren gjort livet bättre eller sämre för oss vanliga människor (femgradig skala från Mycket bättre till Mycket sämre). Frågorna har ställts till halva det totala urvalet vardera.*

ANTAL SVARANDE: 500 (VETENSKAPLIGA) 507 (TEKNISKA)

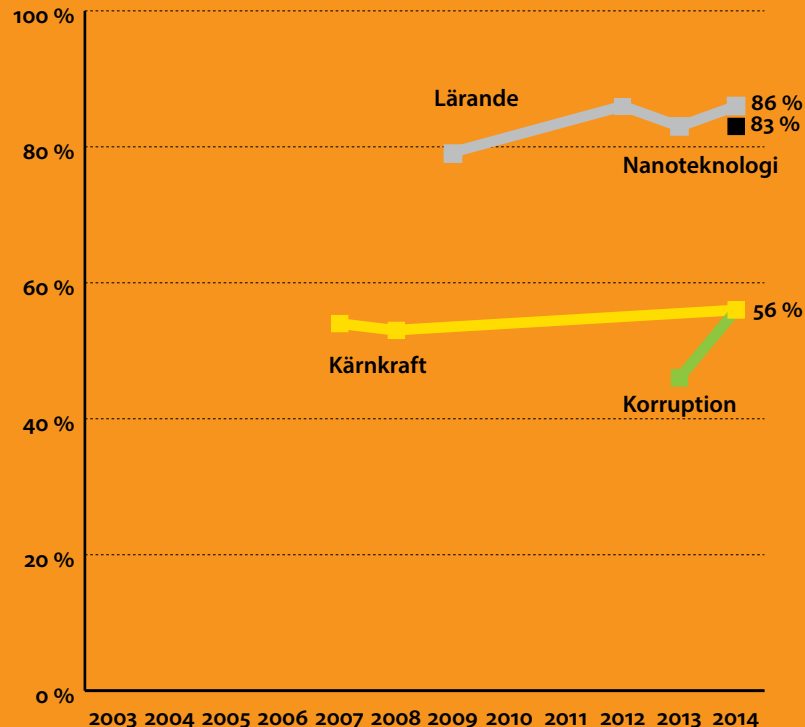
GÄRNA FORSKNING OM LÄRANDE

Stödet för att satsa statliga forskningsmedel på lärande för att förbättra elevers prestationer i skolan är fortsatt starkt. En majoritet menar dessutom att det är *mycket viktigt* att satsa på denna forskning. Detsamma gäller en för i år ny fråga: inställningen till nanoteknologi, när den används för att utveckla nya medicinska behandlingsmetoder.

Viljan att satsa statliga medel på forskning om kärnkraft, för att exempelvis utveckla den som energikälla, är stabil jämfört med tidigare mätningar. Stödet för forskning i syfte att bekämpa korruption ökar jämfört med förra året, då frågan ställdes för första gången.

Figuren visar andelen som svarar 4 eller 5 på en femgradig skala från 1 = Inte alls viktigt till 5 = Mycket viktigt på frågan "Hur viktigt anser du det vara att Sverige satsar statliga medel på forskning inom dessa områden?"

ANTAL SVARANDE: 1 007

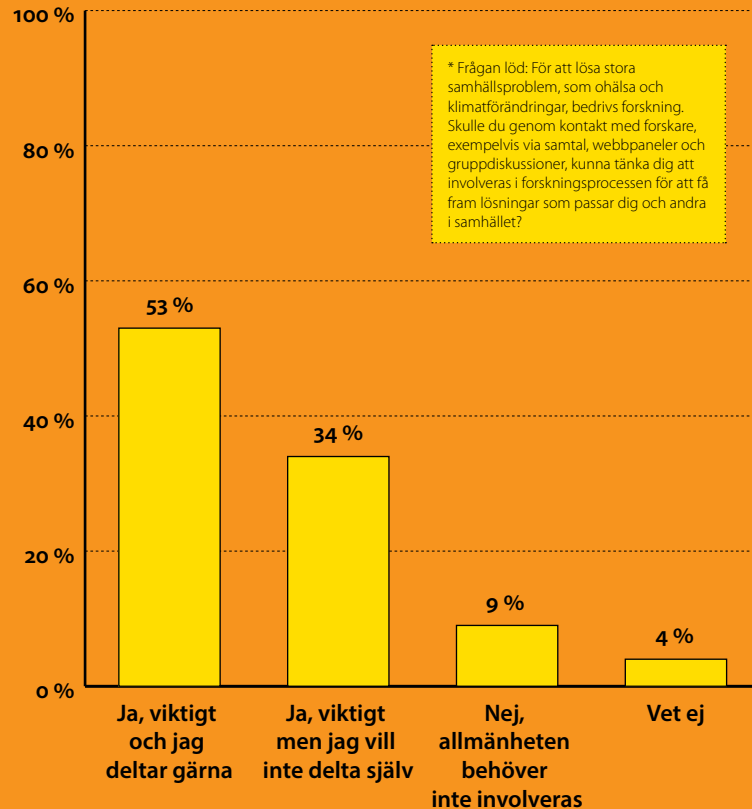
INVOLVERA MIG I FORSKNING!

Varannan svensk vill gärna involveras i forskningsprocessen för att få fram lösningar på stora samhällsproblem. Ju högre utbildningsnivå, desto mer angelägen är man att involveras. Bara en av tio anser att allmänheten inte behöver involveras.

I en europeisk undersökning om ansvarsfull forskning och innovation, RRI (Special Eurobarometer 401, Responsible Research and Innovation (RRI), Science and Technology, November 2013), ansåg sju av tio svenskar att medborgarna bör konsulteras eller spela en aktiv roll när beslut om vetenskap och teknik fattas, jämfört med drygt hälften av EU-medborgarna i snitt.

Figuren visar andelen som tycker det är **viktigt att involvera allmänheten i forskningsprocessen** respektive **inte involvera allmänheten i forskningsprocessen**, samt om den svarande **själv vill delta** eller **svarat vet ej**.*

ANTAL SVARANDE: 1 007

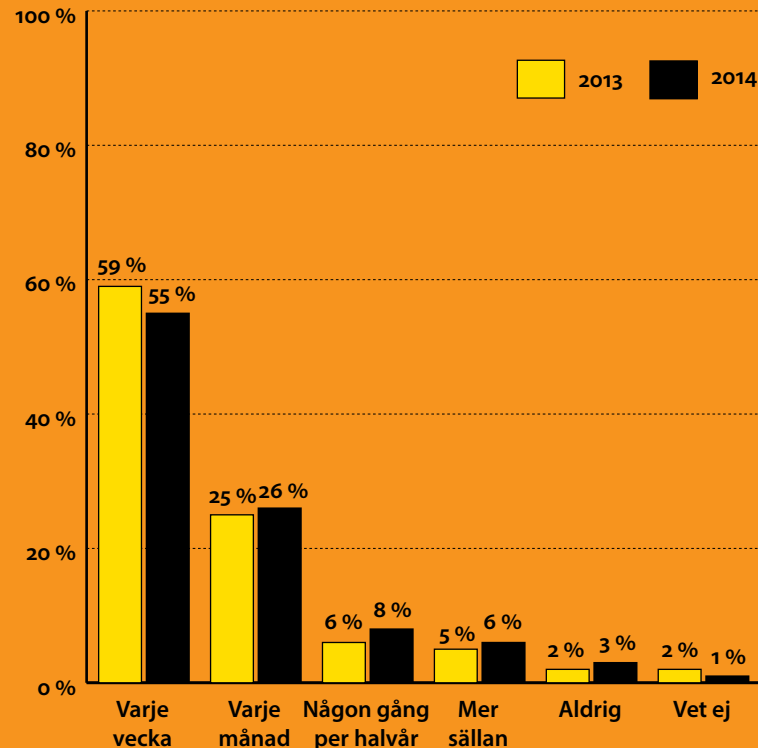
FORSKNINGSNYHETER VARJE VECKA

För de flesta svenskar är media den viktigaste källan för forskningsnyheter. En majoritet tar del av nyheter om forskning varje vecka. En fjärdedel gör det minst en gång i månaden. Äldre (60–74 år) och högutbildade uppger oftare än genomsnittet att de tar del av nyheter om forskning varje vecka. De som själva arbetar med forskning är de allra flitigaste konsumenterna av forskningsnyheter.

Vid en europeisk jämförelse är svenskar de mest intresserade av utvecklingen inom vetenskap och teknik, och de näst mest välinformerade om den (Special Eurobarometer 401, Responsible Research and Innovation (RRI), Science and Technology, November 2013).

Figuren visar hur ofta de svarande brukar ta del av forskning som presenteras via nyheter i radio, TV, dagstidningar eller nyhetsmedier på internet.

ANTAL SVARANDE: 1 007

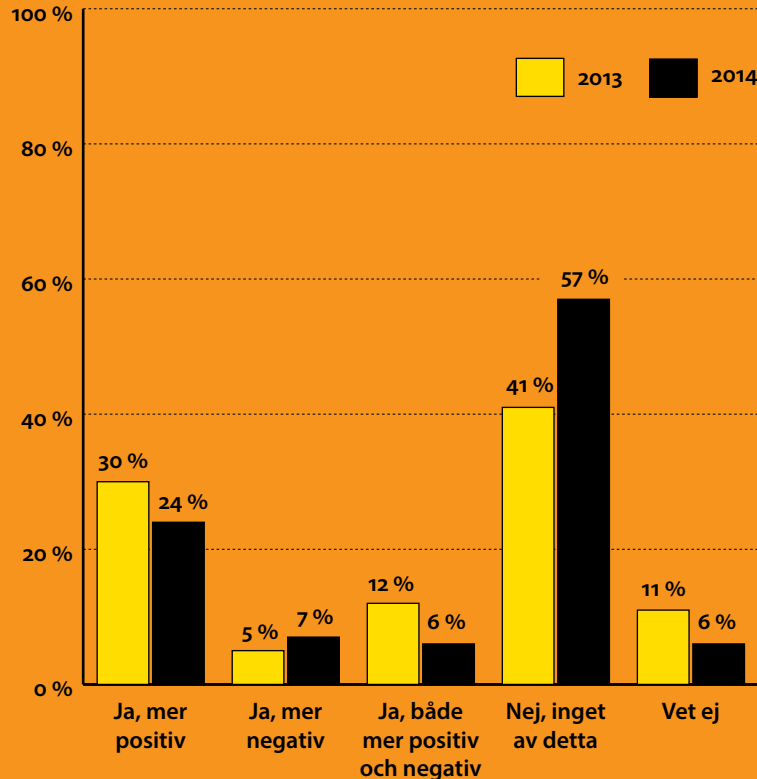
PÅVERKAR MEDIE- RAPPORTERINGEN?

Förtroendet för forskning brukar anses tämligen rörligt och påverkbart av händelser i omvärlden. Eftersom media är en central informationskälla har vi frågat huruvida inställningen till forskare och forskning påverkats av något den svarande sett eller hört i media den senaste månaden.

Var fjärde anger att deras inställning påverkats i positiv riktning. Bland dem vars inställning förändrats menar högutbildade, de som själva arbetar med forskning och personer i åldern 45–59 år i högre grad än andra att de påverkats *positivt* av forskningsnyheter. Ingen grupp anger i särskilt hög utsträckning att den påverkats *negativt*. I år uppger en större andel än förra året att den inte påverkats av nyheter om forskning.

*Figuren visar andelen som fått en **mer positiv** och/eller **mer negativ** alternativt **oförändrad inställning** till forskare och forskning till följd av något de sett eller hört i media den senaste månaden.*

ANTAL SVARANDE: 1 007

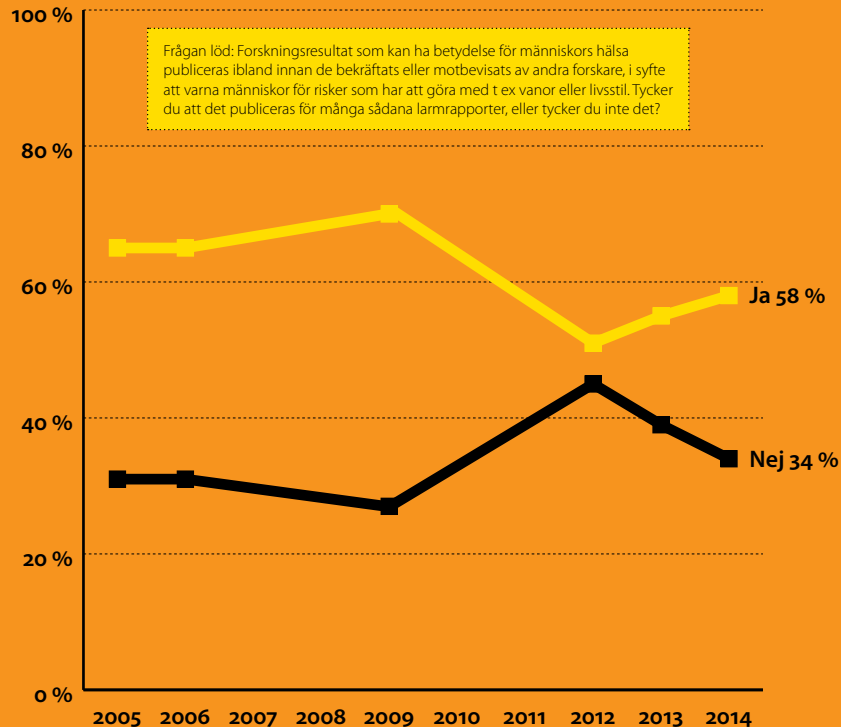
FLER TRÖTTA PÅ LARMRAPPORTER

Nästan sex av tio tycker att det publiceras för många larmrapporter. Andelen har legat över 50 procent alla de gånger vi ställt frågan.

För att undersöka i vilken mån ordet *larmrapporter* påverkar utfallet, har halva urvalet fått samma fråga med bara ordet *rapporter*. Förändringen tycks göra det svårare att ta ställning, eftersom 16 procent i stället för 8 procent svarar Vet ej. Andelen som svarar att det publiceras för många *rapporter* var 52 procent, jämfört med 58 procent för *larmrapporter*.

Figuren visar andelen som svarar **ja** respektive **nej** på frågan om det publiceras för många larmrapporter (andelen Vet ej redovisas inte).

ANTAL SVARANDE: 500 (507 FICK SAMMA FRÅGA MED BARA ORDET "RAPPORTER")

FORTSÄTT REGISTERFORSKA ...

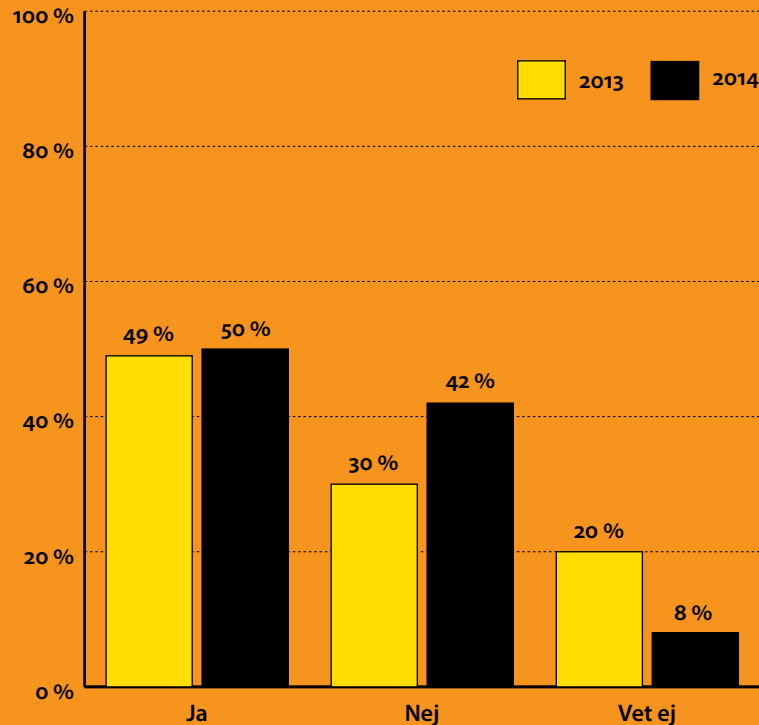
Svenskar är i allmänhet mycket positiva till registerforskning. I juni 2014 presenterades en statlig utredning om registerbaserad forskning. Integritetsaspekterna – viktiga för att inte rubba allmänhetens förtroende för forskning – framhölls i direktiven.

Vi har i år ställt två frågor om registerbaserad forskning, som berör inställningen till att bygga upp nya register och till att kombinera uppgifter från register. Frågorna redovisas på detta och nästa uppslag.

Hälften är positiva till att bygga upp nya register; yngre är mer positiva än äldre. Fler än förra året säger dock nej till att bygga upp nya register.

*Figuren visar andelen som svarar **ja**, **nej** eller **vet ej** på frågan om forskare ska ha rätt att bygga upp nya dataregister över till exempel personers sjukdomar eller familjeförhållanden.*

ANTAL SVARANDE: 1 007

... OCH SÖK GÄRNA SAMBAND I REGISTER

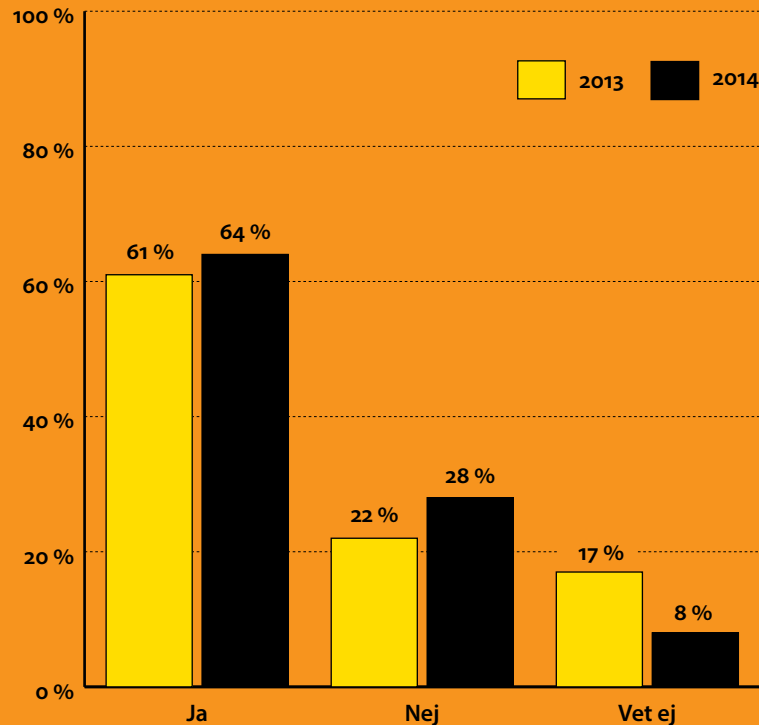
Två tredjedelar av de svarande anser att forskare ska kunna söka samband genom att kombinera personuppgifter från olika register.

För båda frågorna om registerbaserad forskning är det de yngre åldersgrupperna som är mest positiva (16–29 år för bygga upp nya register, respektive 30–44 år för att kombinera register), till och med mer positiva än dem som arbetar med forskning. Åldersgruppen 45–59 är mest negativ.

Andelen som är osäker på värdet av registerbaserad forskning minskar från cirka en femtedel förra året till mindre än en tiondel i år.

Figuren visar andelen som svarar ja, nej eller vet ej på frågan om forskare ska ha rätt att kombinera uppgifter om personer från olika dataregister för att undersöka samband.

ANTAL SVARANDE: 1 007

KOMMENTAR TILL UNDERSÖKNINGEN

VA-barometern har genomförts årligen sedan 2002. I år har vi, för första gången, viktat resultaten för att de bättre ska återspegla utbildningsnivån i riket. Vi vet av tidigare undersökningar, bland annat genom medverkan i de årliga SOM-undersökningarna, att utbildningsnivå är en viktig faktor för förtroendet för forskning: Ju högre utbildningsnivå, desto högre förtroende.

De senaste åren har andelen högutbildade svarande successivt ökat i vårt material. Då vi kontrollerat resultaten tidigare år har det givit utslag med någon enstaka procentenhet.

I år ser vi för första gången att en överrepresentation av högutbildade ger signifikanta skillnader i svaren på flera frågor. Till dem hör frågan om förtroendet för forskare (s. 6–7) och frågan om huruvida den vetenskapliga utvecklingen gjort livet bättre eller sämre för vanliga

människor (s. 8–9). Oviktade resultat skulle ge förtroendesiffrorna 84 procent för forskare vid universitet och högskolor, och 60 procent för forskare vid företag (att jämföras med 78 respektive 55 procent). Tilltron till värdet av vetenskaplig utveckling skulle vara 79 procent i stället för 74 procent.

Vi kommer att följa utvecklingen noggrant framöver.

Vetenskap & Allmänhet, VA, vill främja dialog och öppenhet mellan allmänhet – särskilt unga – och forskare. Föreningen arbetar för att åstadkomma samtal i nya former om forskning som engagerar. VA utvecklar också ny kunskap om relationerna forskning – samhälle genom opinionsundersökningar och studier. Medlemmar är 81 organisationer, myndigheter, företag och föreningar. Dessutom finns individuella medlemmar.

Vetenskap & Allmänhet

Läs mer på www.v-a.se